

Jonas Vitautas Česnakavičius. Iš dukterėčios Jolantos Rimkutės asmeninio archyvo.

JONAS VITAUTAS ČESNAKAVIČIUS- VALAS, DAUJOTAS 1924 07 12–1949 03 18

Česnakavičių šeima. Apie 1930 m. Iš kairės: Jonas Vitautas, mama Ieva, tėvas Baltramiejus ir Genovaitė Česnakavičiai. Iš dukterėčios Jolantos Rimkutės asmeninio archyvo.

LGGRTC nuotrauka

LGGRTC nuotrauka

Koplytstulpis ir paminklinės plokštės šioje vietoje užkastiems 1944–1953 m. Pakruojo apylinkėse žuvusiems Žaliosios rinktinės (vėliau – Priskėlimo apygardos Lietuvos žaliosios ir Algimanto apygardos Žaliosios rinktinių) partizanams atminti. Pakruojo r. Pakruojo Atžalyno gimnazijos teritorija. Koplytstulpio aut. Kazimieras Niemanis. Atidengtas 1991 m birželio 14 d. Plokščių aut. skulptorius Jonas Jagėla. Įrengtos 2000 m. Bendras koplytstulpio ir vienos iš plokščių vaizdas. A. Malinauskaitės nuotr., 2000 m.

Jonas Vitautas Česnakavičius gimė 1924 m. liepos 12 d. Panevėžio aps. Smilgių vls. Dambavos parapijos Valdeikių k. ūkininkų Baltramiejaus ir Ievos Lubickaitės Česnakavičių šeimoje, kurioje augo kartu su seserimi Genovaite. Tėvas turėjo kalvę, buvo pažangus to meto ūkininkas, turėjęs traktorių, kuliamaį ir kitokią techniką.

J. V. Česnakavičius buvo ramaus būdo, turėjo polinkį į techniką. Baigė dvi Panevėžio aps. Šeduvos progimnazijos klases, 1944 m. – Kauno aukštesniąją technikos mokyklą ir tapo elektrotechnikos specialistu.

1944 m., artėjant sovietų kariuomenei, Vitautas tėviškės sode užkasė vyno butelį, sakydamas: „Išgersime, kai sugrįšiu“, ir pasitraukė į Žemaitiją. Ten tapo Lietuvos laisvės armijos (LLA) kariu. Buvo pasiūstas į Abvero žvalgybos mokyklą (FAK-203) Vokietijoje. Apmokytas partizaninio karo taktikos 1945 m. sausio 19 d. grįžo desantu į Lietuvą. Nusileido Panevėžio aps. Smilgių vls. apylinkėse kartu su 6 Smilgių grupės nariais, vadovaujamais ltn. Broniaus Giedriko. Kartu su J. V. Česnakavičiumi grįžo ir jo pusbrolis Apolionas Lubickas (žuvo 1945 m. kovo 27 d. Ažagų mūšyje), būsimasis jo bendražygis Anicetas Algirdas Meškauskis-Lapinas. 1945 m. pavasarį, ltn. Izidoriui Pucevičiui-Radvilai įkūrus Žaliąją rinktinę, apėmusią Kėdainių aps. Baisogalos, Panevėžio aps. Smilgių ir Šeduvos, Šiaulių aps. Pakruojo ir Radviliškio valsčius, vyrai tapo jos nariais. J. V. Česnakavičius pasirinko Valo slapyvardį. Į rinktinę įstojo ir J. V. Česnakavičiaus tėvas Baltramiejus Česnakavičius-Putna, sesuo Genovaitė Česnakavičiūtė ir A. Meškauskio-Lapino sesuo Aldona Meškauskaitė-Raselė. Pusseserė Janina Radauskaitė-Ramunė paskirta Medicinos skyriaus viršininke. 1945 m. rudenį visos trys merginos išvažiavo studijuoti į Vilnių. Partizanų jos neužmiršo – siuntė jiems medikamentus.

1945 m. rugpjūčio 26 d. žuvus Žaliosios rinktinės vadui Radvilai, rinktinėi ėmė vadovauti Vladas Jozokas (Juozokas)-Petraitis, kuris žuvo 1946 m. vasario 13 d. Po jo žūties laikinai eiti rinktinės vado pareigas buvo paskirtas Margio kuopos vadas Juozas Skačkauskas-Strausas.

1947 m. gegužės 1 d. įkūrus Algimanto apygardą Žaliosios rinktinės partizanai, veikę Biržų aps. Pumpėnų, Pušaloto ir Panevėžio aps. Smilgių, dalies Panevėžio-Velžio, Piniavos, Rozalimo valsčiuose, tapo apygardos dalimi. Rinktinės vadu 1947 m. liepos 1 d. buvo paskirtas J. V. Česnakavičius-Daujotas – ryžtingas, ginkluotas automatu ir pistoletu, partizanų pasitikėjimą pelnęs žmogus. Jam vadovaujant rinktinės veikimo teritorija apėmė septynis valsčius. Per rinktinę ėjo ryšių kelias iš Priskėlimo apygardos, taip pat ir iš besikuriančios Vyriausiosios partizanų vadovybės, todėl ji gaudavo visus Sąjūdžio statutus, instrukcijas, galėjo derinti savo veiksmus.

Kitaip nei kitose Algimanto apygardos rinktinėse, kuriose buvo suformuotos kuopos, čia buvo suorganizuoti keturi rajonai: Mindaugo, Užupio, Vienybės ir Vytauto, suskirstyti būriais, kurių vadai buvo skiriami.

Nuo 1948 m. gegužės 15 d. J. V. Česnakavičius taip pat ėjo ir apygardos štabo viršininko pareigas.

Rinktinę sekė KGB agentai „Valis“, „Streikus“, „Kazėnas“, „Dubinukas“, „Gedrikas“ ir kt. Saugumietis Vytautas Kučas nuo 1949 m. pavasario pranešėjo saugumui apie atskirų šios rinktinės kovotojų bunkerius.

J. V. Česnakavičiui pavyko ilgai išsilaikyti dėl gero pasirėngimo kovai, reiklumo sau ir kovos draugams. Jis stengėsi į rinktinę neįsileisti mažai pažįstamų ir neišbandytų kovotojų, skatino ryšininkus būti lojalūs sovietų valdžiai. Žuvus J. V. Česnakavičiui-Daujotui rinktinės vado pareigas perėmė rinktinės štabo viršininkas Jonas Januševičius-Rakšnys, Vilkas (žuvo 1951 m. balandžio 4 d.).

1946 m. kovo 25 d. buvo suimta J. V. Česnakavičiaus-Daujoto sesuo Genovaitė, o 1947 m. rugpjūčio 18 d. – J. V. Česnakavičiaus tėvas Baltramiejus. Abu jie, iškalęję sovietiniuose lageriuose, grįžo į Lietuvą. Tėvas mirė 1958 m., sesuo – 1983 m.

1999 m. birželio 24 d. J. V. Česnakavičiui pripažintas kario savanorio statusas, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijos 1998 m. liepos 30 d. įsakymu jam suteiktas majoro laipsnis, Lietuvos Respublikos Prezidento 2018 m. liepos 3 d. dekretu jis apdovanotas Vyčio Kryžiaus ordino Karininko kryžiumi (po mirties).